

**УДК 378.147.016:6**

**Григорій Цибулько,  
Вікторія Салогуб**

## **ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРЕДМЕТА ТЕХНОЛОГІЇ**

У сучасних концепціях освіти основною, головною і визначаючою метою є розвиток особистості учнів. Засвоєння дітьми знань, умінь і навиків повинно ставати засобом досягнення цієї мети. Таким чином, провідною тенденцією сучасної освіти є орієнтація на психічний і особовий розвиток дитини в процесі навчання.

Нововведення, або інновації, характерні для будь-якої професійної діяльності людини і тому природно стають предметом вивчення, аналізу і впровадження. Інновації самі по собі не виникають, вони є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих вчителів і цілих колективів. Цей процес не може бути стихійним, він потребує управління.

Значний внесок у розробку інноваційних технологій внесли Г. Андрєєва, С. Архангельський, В. Беспалько, Г. Селевко. Питання вдосконалення інноваційних методик навчання трудового навчання досліджували О. Білоблоский, В. Дідух, Р. Захарченко, Ю. Кирильчук, Г. Левченко, В. Сидоренко, Г. Терещук, Д. Тхоржевський та ін.

Виконати аналіз літературних джерел з проблеми дослідження, визначити основні інноваційні методи навчання при вивченні предмета Технології та розкрити їх сутність.

Під інноваційними методами у вищій професійній освіті маються на увазі методи, засновані на використанні сучасних досягнень науки і інформаційних технологій в освіті. Вони мають бути направлені на підвищення якості підготовки шляхом розвитку в учнів творчих здібностей і самостійності (методи проблемного і проектного вчення, дослідницькі методи, тренінгові форми, що передбачають актуалізацію творчого потенціалу і самостійності учнів) [3].

Інноваційний підхід до освіти передбачає формування сучасних компетенцій, що відрізняються від традиційних багатofункціональністю знань, міждисциплінарністю умінь, освоєнням нових дій і прийомів у різних ситуаціях.

З позицій компетентнісного підходу пріоритет отримують активні методи і форми проведення навчальних занять, що сприяють розвитку загальнокультурних та професійних компетенцій.

Нині розроблено багато інноваційних методик: робота в малих групах, дискусії, турніри, диспути, дебати, «міні-уроки», навчання як систематичне дослідження, «синектика», ділові ігри, імітаційні ігри, ситуаційні вправи, задачі, проблеми, вправи, «Ригхіе» та ін. Ці методики

можна застосовувати як для викладання, засвоєння нового матеріалу, так і для перевірки знань учнів. Розглянемо лише ті з них, які, на нашу думку, відповідають навчальній меті при викладанні предмета Технології, де вчителі зможуть застосувати їх.

**Синектика.** Модель групового вирішення проблем за допомогою метафоричного мислення має назву «синектика». Це модель групової творчої діяльності та навчального дослідження. Синектика (synectics) охоплює досвід застосування відомого методу групової генерації ідей, який має назву «мозкової атаки», або «мозкового штурму» (Brainstorming). Синектика розвивалася як спільна пошукова діяльність у вирішенні проблем експертними групами з використанням домислів, сміливих гіпотез, «хибних ідей» та інтуїтивних рішень. На початку розвитку ця модель створювалася як методика стимулювання творчої роботи у пошуках інноваційних вирішень проблем у промисловості та управлінні.

Отже, слід пам'ятати, що синектика як метод організації роботи передбачає уявлення про природу творчої діяльності та можливостей її цілеспрямованого включення у навчальний процес.

**Дискусії.** Дискусію як навчальну форму роботи з учнівським колективом не потрібно перетворювати у псевдообговорення, псевдопошук тих завдань, які відомі викладачеві. Дискусія повинна бути проблемною. Світовий педагогічний досвід накопичив низку прийомів організації обміну думок, які є згорнутими формами дискусії [1]. До них належать: «круглий стіл», «засідання експертної групи», «форум», «дебати», «засідання суду».

Серед форм навчальної дискусії можна виділити і «техніку акваріума» – особливий варіант організації групової взаємодії. Цей різновид дискусії застосовується у роботі з матеріалом, зміст якого пов'язаний із суперечливими підходами, конфліктами, розбіжностями.

Головна роль у дискусії належить вчителю, його вмінню задавати питання, вести діалог, тримати паузи, очікуючи відповіді. Протягом дискусії роль вчителя не повинна зводитися до директивних реплік або висловлювання особистих суджень. Багаторічна практика показує високу ефективність питань відкритого типу, що стимулюють мислення. Це «дивергентні» або «оцінюючі» за своїм змістом питання. Вони не передбачають (на відміну від закритих «конвергентних») короткої, однозначної відповіді, спонукають до пошуку, творчого мислення. «Оцінюючі» питання допомагають учням виробити свою власну оцінку того чи іншого явища, власне судження.

**Міжгруповий діалог** Одним з ефективних засобів організації навчальної діяльності, яка збільшує самостійність учнів, – є їхній розподіл на малі групи (по п'ять-шість чоловік) і організація діалогу між групами.

Розподіл ролей-функцій у дискусійній групі: «ведучий» (організатор), «аналітик», «протоколіст», «споглядач».

**Рольові ігри.** **Дидактична (навчальна) гра** – це гра за правилами, підпорядкованими досягненню заздалегідь накресленого ігрового

---

результату [4]. Модель навчального процесу, який ґрунтується на грі, вводить учнів в ігрове моделювання явищ, що вивчаються та надає їм новий життєвий досвід.

Повноцінне розгортання навчального процесу, побудованого на дидактичній грі, передбачає від вчителя, який у процесі навчання виконує різні ролі, значного особистісно-професійного потенціалу. Атмосфера гри трансформує позицію вчителя, який балансує між ролями організатора, помічника і співучасника загальної дії. Він забезпечує тонку межу між ігровою дією, у яку втягнуті учні, і спеціальною фіксацією навчально-пізнавальних результатів гри.

**«Кейс»-метод.** «Кейс» (з англ. – випадок) – це дуже деталізовані, контекстуальні, описові доповіді і повідомлення про викладання і учіння. «Кейс»-метод є практикою використання «кейсів» як засобу навчання у галузях права, бізнесу, медицини, освіти [5].

«Кейс»-метод використовують для того, щоб допомогти майбутньому кваліфікованому робітникові зрозуміти специфіку професійних ситуацій (взаємовідносини, види відповідальності, клімат навчання, мотивацію). Це сприяє формуванню вмінь розв'язання проблемних ситуацій, допомагає адаптації учня до майбутньої професійної діяльності.

Проте «кейс»-метод має певні недоліки: недостатньо досліджений у педагогіці; не сприяє глибокому вивченню педагогічних проблем і завдань; вимагає більших затрат часу; потребує від вчителя певного досвіду, глибоких знань у проведенні дискусії та аналізу «кейсової» ситуації; майстер повинен вміти відмовитися від власних суджень та упереджень.

**Метод портфоліо.** **Портфоліо** – метод навчання, оцінювання і атестації, який широко застосовується в освіті. У педагогічній практиці відомі такі види портфоліо: «робочий портфоліо», «шоукейс портфоліо» і «портфоліо для записів» [2]. Найчастіше у практиці підготовки майбутніх кваліфікованих робітників використовують «робочий порт фоліо»: учень збирає матеріал для атестації, майстер виробничого навчання має можливість оцінити рівень його професійного зростання протягом певного часу.

Залучення учнів до атестації й оцінювання допомагає їм оволодіти власним учінням, розвиває почуття власної відповідальності за цей процес. Велику роль у застосуванні методу портфоліо у ПТНЗ приділяють викладачеві, який виконує роль фасілітатора (помічника). Саме він допомагає у розвитку самооцінки та самоаналізу учнів, рефлексивному обговоренню продуктів їхньої діяльності. Від роботи викладача, від його вміння позитивно ставитися до помилок учнів, толерантно з ними спілкуватися залежить результат цього методу.

Оскільки метод-портфоліо використовується у ПТНЗ, можна проводити портфоліо-конференції, на яких відбувається атестація цього виду учнівської роботи. Фактично викладач разом зі своїми учнями проводить спільний аналіз та оцінювання вмінь і здібностей учнів. З'явилася можливість вивчити ідеї, інтереси, звички, загальні здібності і ставлення до навчальних цілей, і що найголовніше, встановити цілі

---

самокерування і самовдосконалення.

**Метод проектів.** У професійному навчанні проектування варто розглядати як основний вид пізнавальної діяльності учнів. Використовуючи проектування як метод пізнання, учні приходять до переосмислення ролі знань у соціальній практиці над проектом, а головне рефлексивна оцінка планованих і досягнутих результатів допомагають їм усвідомити, що знання – це не стільки самоціль, скільки необхідні засоби, що забезпечують здатність людини грамотно вибудовувати свої розумові та життєві стратегії, приймати рішення, адаптуватися у соціумі та самореалізуватися як особистість [3].

Уміння, напрацьовані учнем у процесі проектування, на відміну від «накопичувально-знаннєвого» навчання формують осмислене виконання життєво важливих розумових і практичних дій. Інакше кажучи, формуються складові пізнавальної, інформаційної, соціальної, комунікативної й інших компетенцій.

Таким чином, динамічний розвиток у процесі практичної професійної підготовки особистісних якостей і ключових компетенції стає ядром змісту профільної освіти. А ядром педагогічної технології, що дозволяє реалізувати новий зміст, на сьогоднішній день є метод проектів.

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що застосування інноваційних методів у навчанні – одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. У вітчизняній загальноосвітній школі в останні роки застосування цих методів й інших засобів стали все частіше використовуватися при вивченні більшості навчальних предметів.

Застосування інноваційних методів на уроці Технології дозволить вчителю за короткий час отримувати об'єктивну картину рівня засвоєння матеріалу, що вивчається учнями і своєчасно його скоректувати. При цьому є можливість вибору рівня складності завдання для конкретного учня.

### **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

1. Коберник О. М. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні: навч.-метод. посібник / О. М. Коберник, Г. В. Терещук. – Умань : СПД Жовтий, 2008. – 212 с.
2. Андреєва В. М. Сучасні технології навчання / В. М. Андреєва // Управління школою. – 2004. жовт. (29). – (дод.). – С. 3–7.
3. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: Учебное пособие / Г. К. Селевко. – М. : Народное образование, 1998. – 256 с.
4. Сластенин В. А. Педагогика: инновационная деятельность / В. А. Сластенин. – М. : ИЧП «Издательство Магистр», 1997.
5. Калмикова І. Р. Портфоліо як засіб самоорганізації й саморозвитку особистості / І. Р. Калмикова // Освіта в сучасній школі. – 2002. – № 5. – С. 23–27.